

Brüssel, 28. november 2022
(OR. en)

14981/22

Institutsioonidevaheline
dokument:
2022/0206(NLE)

EDUC 393
JEUN 170
SOC 634
EMPL 436

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	13961/22
Teema:	Nõukogu soovitus, mis käsitleb õpiedu saavutamise teid ning millega asendatakse nõukogu 28. juuni 2011. aasta soovitus varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitika kohta

Delegatsioonidele edastatakse lisas eespool nimetatud nõukogu soovitus, mis võeti vastu nõukogu 28.–29. novembri 2022. aasta istungil (haridus, noored, kultuur ja sport).

Nõukogu soovitus, mis käsitleb õpiedu saavutamise teid ning millega asendatakse nõukogu 28. juuni 2011. aasta soovitus varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitika kohta

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 165 ja 166,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

1. Euroopa sotsiaalõiguste samba¹ esimeses ja üheteistkümnendas põhimõttes rõhutatakse kõigile väikesest peale kvaliteetse ja kaasava hariduse tagamise tähtsust. Nende põhimõtete tulemuslik rakendamine sõltub liikmesriikide otsusekindlusest ja tegutsemisest. ELi tasandi meetmed võivad liikmesriikide meetmeid täiendada ja komisjon tutvustas oma panust Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas².
2. 30. septembril 2020 avaldas Euroopa Komisjon teatise Euroopa haridusruumi saavutamise kohta aastaks 2025, milles käsitletakse kaasavust ühena Euroopa haridusruumi kuuest mõõtmest³. 18. veebruaril 2021 võttis nõukogu vastu nõukogu resolutsiooni, mis käsitleb strateegilist raamistikku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal, et liikuda Euroopa haridusruumi loomise suunas ja kaugemale (2021–2030),⁴ milles seatakse esimeseks strateegiliseks prioriteediks hariduse ja koolituse valdkonnas parema kvaliteedi, võrdsete võimaluste, kaasatuse ja edu tagamine kõigile.

¹ ELT C 428, 13.12.2017, lk 10.

² COM(2021) 102 final.

³ COM(2020) 625 final.

⁴ ELT C 66, 26.2.2021, lk 1.

3. Euroopa noorteaasta 2022⁵ eesmärk on kaasata ja võimestada noori kujundama oma tulevikku ja Euroopa tulevikku, pakkudes neile rohkem võimalusi osaleda otsustes, mis mõjutavad nende elu.
4. Euroopa tuleviku konverentsi lõpptulemuste aruandes kutsuvad kodanikud Euroopa Liitu ja selle liikmesriike üles looma 2025. aastaks kaasav Euroopa haridusruum, kus kõigil kodanikel on võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele ja elukestvale õppele, sealhulgas maapiirkondades ja äärealadel⁶. Komisjoni 2020. aasta teatistes nimetatakse 2025. aastaks saavutatava Euroopa haridusruumi keskse mõõtmena kaasamist ja soolist võrdõiguslikkust ning kutsutakse lahutama haridustulemusi sotsiaal-majanduslikust staatusest. Nõukogu on kokku leppinud, et 2030. aastaks peaks lugemises, matemaatikas ja loodusteadustes halva õpiedukusega 15-aastaste noorte osakaal olema alla 15 %, ning on kohustunud vähendama madala haridustasemega noorte osakaalu, et see ei ületaks 9 %.
5. Kuigi madala haridustasemega noorte arv on ELi tasandil märkimisväärselt vähenenud, langedes 2010.–2021. aastal 3,9 protsendipunkti, lahkuvad paljud õppijad haridussüsteemist endiselt enneaegu. Madala haridustasemega noorte osakaal oli 2021. aastal ELis keskmiselt 9,7 %, mis oli veidi väiksem kui 2020. aastaks seatud HK 2020 ELi tasandi 10 % suurune eesmärk. Siiski on ELis on rohkem kui 3,2 miljonit madala haridustasemega noort (18–24-aastased). Riikides ja nende vahel on endiselt suuri erinevusi ja püsib teatavate rühmade ebavõrdsus (nt rändajate, noorte meeste, etniliste vähemuste (nt romad), maapiirkondade ja äärealade noorte tulemused on kehvemad).

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. detsembri 2021. aasta otsus (EL) 2021/2316 Euroopa noorteaasta (2022) kohta (ELT L 462, 28.12.2021, lk 1).

⁶ Euroopa tuleviku konverents – aruanne konverentsi lõpptulemuste kohta, mai 2022, 46. ettepanek (lk 88).

6. OECD rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) 2018. aasta uuringu tulemused näitavad paljudes riikides puudulike põhioskustega õppijate arvu suurenemist 2009.–2018. aastal. Praegu puuduvad ühel viiest 15-aastasest eurooplasest endiselt piisavad teadmised lugemises, matemaatikas või loodusteadustes. Lisaks näitavad 2018. aasta rahvusvahelise digikirjaoskuse ja infopädevuse uuringu (ICILS) tulemused, et viiendikul ELi noortest ei ole põhilisi digioskusi, ning toovad samal ajal nähtavale sotsiaal-majanduslikust staatusest olenevad tulemuste ulatuslikud erinevused, mis ähvardavad suurendada digilõhet⁷.
7. Andmed kinnitavad, et sotsiaal-majanduslik taust on kõige olulisem haridustulemusi prognoosiv tegur. Enamikus ELi riikides on ebasoodsa taustaga õppijad haridus- ja koolitussüsteemist keskharidust omandamata välja langevate noorte seas üleesindatud. PISA 2018. aasta uuringust on näha, et enamikus liikmesriikides on lugemises kehvade tulemustega õpilaste osakaal majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise staatuse (ESCS) indeksi alumises veerandis palju suurem kui ülemises veerandis; mõnes ELi riigis on see erinevus suurem kui 40 protsendipunkti. Erialakirjandus kinnitab, et ebasoodsatest sotsiaal-majanduslikest oludest pärit õpilastel on akadeemiliste ja keeleoskuste arendamisel enamasti suuremaid raskusi. Neil on sagedamini õppimisega seotud käitumisprobleeme ja väiksem õpimotivatsioon, nad lahkuvad haridus- ja koolitussüsteemist varem ning nad on madalama kvalifikatsiooniga ja ühiskonnas täielikuks osalemiseks ebapiisavate pädevustega.

⁷ Digioskusi tuleb küll pidada põhioskusteks, kuid kehtivas soovitusel neid sõnaselgelt ei käsitleta, kuna need on juba muude algatuste, näiteks digiõppe tegevuskava keskmes.

8. Viimastel aastatel on liikmesriigid lõiminud oma haridus- ja koolitussüsteemidesse suure arvu kooliealisi kolmandatest riikidest pärit rändajaid (sealhulgas põgenikke⁸), kusjuures mõnedel neist on saabudes põhioskuste tase väga madal. Täiendavad probleemid tekivad seoses Ukraina vastase sõja eest põgenevate inimestega, kellest suur osa on kooliealsed lapsed, kes vajavad sihipärast õpituge (sh õppekeele omandamist) ja psühhosotsiaalset tuge.
9. PISA 2015. ja 2018. aasta uuringud heitsid ka valgust õpilaste vähenevale kuuluvustundele koolis ning levinud ja sagenevale kiusamisele/küberkiusamisele. Teadusuuringud näitavad, et emotsionaalne, sotsiaalne ja füüsiline heaolu koolis on oluline, et suurendada laste ja noorte võimalusi hariduses ja elus edu saavutada. Need kinnitavad, et vaimse tervise probleemidel ning vägivallal, kiusamisel, rassismil, ksenofoobial ja muudel sallimatuse ja diskrimineerimise vormidel on laste ja noorte emotsionaalsele heaolule ja haridustulemustele laastav mõju. Teadusuuringud näitavad ka, et ebasoodsas olukorras õpilasarühmad on suuremas kiusamisohus ja sotsiaal-majanduslikult ebasoodsas keskkonnas asuvates koolides õppijatel on nõrgem kuuluvustunne kui nende jõukamatest oludest pärit eakaaslastel.
10. COVID-19 pandeemia on muutnud nende probleemide lahendamise veelgi olulisemaks. Mitu uuringut osutavad sellele, et kriis võis suurendada koolist võõrandumise ohus õppijate tegeliku väljalangemise tõenäosust ning sellel oli kahjulik mõju õppijate vaimsele tervisele ja heaolule üldiselt⁹.

⁸ Käesolevas dokumendis kasutatakse terminit „põgenik“ laiemas poliitilises tähenduses kui Genfi konventsioonis ja ELi varjupaigaküsimusi käsitlevas õigustikus.

⁹ Vt näiteks: Koehler, C., Psacharopoulos, G., ja Van der Graaf, L., *The impact of COVID-19 on the education of disadvantaged children and the socio-economic consequences thereof* (COVID-19 mõju ebasoodsas olukorras olevate laste haridusele ja selle sotsiaal-majanduslikud tagajärjed), NESET-EENEE aruanne, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2022; Euroopa Komisjon, hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat, *Impacts of COVID-19 on school education* (COVID-19 mõju kooliharidusele), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2022. Blaskó, Z., da Costa, P., ja Schnepf, S. V., *Learning Loss and Educational Inequalities in Europe: Mapping the Potential Consequences of the COVID-19 Crisis* (Õpikaotus ja hariduslik ebavõrdsus Euroopas: COVID-19 kriisi võimalike tagajärgede kaardistamine), IZA aruteludokument 14298, Bonn, 2021.

11. 2011. aastal võttis nõukogu vastu soovitusel varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitika kohta¹⁰. Euroopa ja liikmesriikide tasandil on tehtud palju tööd soovitusel rakendamiseks, eelkõige vastastikuse õppimise ja heade tavade vahetamisega liikmesriikide vahel üleeuroopalise poliitilise koostöö raamistikus HK 2020. Internetis pakuvad koolidele ettenähtud Euroopa veebipõhine töövahend ja Cedefopi kutsehariduse ja -koolituse töövahend mitmesuguseid ressursse, edukate meetmete näiteid ja materjale haridussüsteemist varakult lahkumise probleemi lahendamiseks. 2019. aastal avaldatud sõltumatu hinnang soovitusel rakendamisele¹¹ osutab kindlalt, et see soovitus ja sellega kaasnenud ELi poliitikavahendid on julgustanud tegema haridus- ja koolitusasutustes ja -poliitikas muudatusi ning toetanud haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise vähendamist. Selles on esile toodud ka valdkonnad, kus on vaja teha lisatööd.
12. Programmiga „Erasmus+“ on toetatud mitut riikideülest kaasamisprojekti mitmes haridussektoris, tegeledes alasoorituse ning haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumisega. Perioodil 2021–2027 on kaasamine üks programmi „Erasmus+“ üldisi prioriteete. Programm hõlmab ka konkreetset poliitilist prioriteeti võidelda ebasoodsa õppimisolukorra, haridussüsteemist varakult lahkumise ja puudulike põhioskuste vastu, võimaldades programmi „Erasmus+“ rahastamise sidusrühmadel rakendada poliitilisi soovitusi.

¹⁰ ELT C 191, 1.7.2011, lk 1..

¹¹ Euroopa Komisjon, hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat, Donlevy, V., Day, L., Andriescu, M., Downes, P., *Assessment of the implementation of the 2011 Council Recommendation on policies to reduce early school leaving: final report* (Hinnang varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitikat käsitleva nõukogu 2011. aasta soovitusel rakendamisele: lõpparuanne), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2019.

13. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid on aastatel 2014–2020 mobiliseerinud märkimisväärsed investeeringuid, et võidelda haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise vastu, toetades mitut ulatuslikku projekti kooskõlas nõukogu 2011. aasta soovitusega. Euroopa Sotsiaalfond+-ist toetatakse üksikisikuid, piirkondi ja liikmesriike erinevate probleemide lahendamisel, alates COVID-19 pandeemiast taastumisest kuni ELi kliima-, tööhõive-, sotsiaalse kaasamise ja hariduseesmärkide saavutamiseni. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide ja 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika fondide kasutamisel tuginetakse muu hulgas Euroopa poolaasta raames antud riigipõhistele soovitudele.
14. Tehnilise toe instrument pakub liikmesriikidele võimalust saada taotluse korral tuge kohandatud reformideks mitmesugustes valdkondades, nagu laste haridustulemuste parandamine, alushariduse ja lapsehoiu parandamine, riiklike strateegiate ja tegevuskavade koostamine haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise vastu võitlemiseks ja selle ennetamiseks, õpetajate värbamist ja ametialast arengut toetavate vahendite väljatöötamine või õppekavade reformiks valmistumine ja selle reformi elluviimine. Mitu liikmesriiki on kasutanud tehnilise toe instrumenti ja sellele eelnenud struktuurireformi tugiprogrammi, et toetada reforme haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise ennetamiseks, eriti haavatava taustaga laste puhul.
15. Lapsed ja noorukid vajavad koolis ja elus positiivsete tulemuste saavutamiseks tasakaalustatud hulka kognitiivseid, sotsiaalseid ja emotsionaalseid pädevusi. Nõukogu 22. mai 2018. aasta soovitusel võtmepädevuste kohta elukestvas õppes¹² on määratletud enesemääratlus-, sotsiaalse ja õpipädevuse mõiste. See hõlmab suutlikkust tulla toime ebakindluse ja keerukusega, toetada oma füüsilist ja emotsionaalset heaolu, säilitada füüsiline ja vaimne tervis, luua koostööpõhiseid ja positiivseid suhteid ning elada terviseteadlikku ja tulevikku suunatud elu ja hallata konflikte kaasavas ja toetavas kontekstis.

¹² ELT C 189, 4.6.2018, lk 1.

16. Nõukogu järeldustes, mis käsitlevad võrdseid võimalusi ning kaasamist hariduse ja koolituse valdkonnas kõigi haridusalase edu edendamiseks¹³ kutsutakse liikmesriike rakendama hariduspoliitilisi meetmeid ja viima asjakohastel juhtudel läbi haridus- ja koolitussüsteemide reforme, võttes arvesse hariduse ja koolituse kogu spektrit ning kasutades kogu asutust hõlmavat lähenemisviisi, et suurendada võrdseid võimalusi ja kaasamist ning edendada haridusalast edu kõikide hariduse ja koolituse tasandite ja liikide puhul.
17. Nõukogu järeldustes tuleviku Euroopa õpetajate ja koolitajate kohta¹⁴ tunnistatakse, et õpetajad, koolitajad ja koolijuhid on hariduse ja koolituse asendamatu liikumapanev jõud, ning rõhutatakse vajadust nende pädevust edasi arendada ja ajakohastada. Euroopa haridusruumi käsitlevas teatises ja nõukogu resolutsioonis tunnistatakse õpetajate ja koolitajate keskset tähtsust.
18. Nõukogu 22. mai 2019. aasta soovitusel kvaliteetsete alusharidus- ja lapsehoiusteemide kohta¹⁵ rõhutatakse, et kõikidele lastele juurdepääsu tagamine kvaliteetsetele alusharidus- ja lapsehoiuteenustele toetab nende tervislikku arengut ja hariduslikku edukust, aitab vähendada sotsiaalset ebavõrdsust ja pädevuslõhet erineva sotsiaal-majandusliku taustaga laste vahel.
19. Nõukogu 29. novembri 2021. aasta soovitusel, milles käsitletakse põimõpet kvaliteetse ja kaasava põhi- ja keskhariduse tagamiseks,¹⁶ edendatakse põimõppel põhinevaid lähenemisviise, mis tähendab koolis kohapeal toimuva õppe ja kaugõppe ning digitaalsete ja mittedigitaalsete õppevahendite kombineerimist, et luua vastupanuvõimelisemaid ja kaasavamaid haridus- ja koolitussüsteeme. Sellised tavad võimaldavad mitmekesisel ja erineval lähenemisviisel ja töövahenditel, et kõiki õpilasi ja eeskätt neid, kes on erivajadustega või pärit ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest, paremini toetada ja nende õpimotivatsiooni suurendada.

¹³ ELT C 221, 10.6.2021, lk 3.

¹⁴ ELT C 193, 9.6.2020, lk 11.

¹⁵ ELT C 189, 5.6.2019, lk 4.

¹⁶ ELT C 504, 14.12.2021, lk 21.

20. Euroopa oskuste tegevuskavas¹⁷ on kindlaks määratud meetmed kestliku konkurentsivõime tugevdamiseks ja vastupanuvõime suurendamiseks, et reageerida kriisidele ning aidata üksikisikel ja ettevõtjatel arendada asjakohaseid oskusi, tuginedes COVID-19 pandeemia õppetundidele. Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitusel jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta¹⁸ esitatakse ELi uus poliitiline visioon kutseharidusest, millel on keskne roll haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise ennetamisel ja selle vastu võitlemisel ning võrdsete võimaluste edendamisel.
21. Digiõppe tegevuskavas¹⁹ on esitatud meetmed digipöörde jaoks oluliste digioskuste ja -pädevuste arendamiseks, et ühtki õppijat ei jäetaks hooletusse ja lõpetanutel oleksid tööturul vajalikud oskused. Selles nähakse ette ühiste suuniste koostamine õpetajatele ja haridustöötajatele, et edendada digikirjaoskust ja võidelda desinformatsiooni vastu, Euroopa digipädevuse raamistiku ajakohastamine ja nõukogu soovitusel ettepanek, milles käsitletakse digioskuste õpetamise täiustamist hariduses ja koolituses. Tegevuskavas innustatakse ühtlasi tegema jõupingutusi, et vähendada soolist ebavõrdsust teaduses, tehnoloogias, inseneerias ja matemaatikas (STEM).
22. Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitusel (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii,²⁰ kutsutakse liikmesriike üles tagama abivajavatele (st vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele, eeskätt roma) lastele hea ja tasuta juurdepääsu haridusele ja koolipõhisele tegevusele. ELi lapse õiguste strateegias²¹ kutsutakse üles tagama kaasavat ja kvaliteetset haridust. Lastele parema interneti loomise uues Euroopa strateegias (BIK+)²² kutsutakse üles looma digikeskkonda, kus lapsed on kaitstud, võimestatud ja austatud, ning rõhutatakse, et haavatavas olukorras lastel peaksid olema võrdsed võimalused digikümnnendi võimaluste kasutamiseks.

¹⁷ COM(2020) 274 final.

¹⁸ ELT C 417, 2.12.2020, lk 1.

¹⁹ COM(2020) 624 final.

²⁰ ELT L 223, 22.6.2021, lk 14.

²¹ COM(2021) 142 final.

²² COM(2022) 212 final.

23. 2020. ja 2021. aastal vastu võetud ELi võrdõiguslikkuse strateegiates ja kaasamispoliitika raamistikes²³ pööratakse suurt tähelepanu võrdsete võimaluste ja kaasamise edendamisele ning hariduses diskrimineerimise vastu võitlemisele sihipärase toetusega kõige ebasoodsamas olukorras ja kõige suuremas diskrimineerimisohus isikutele.
24. Nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus, mis käsitleb algatust „Töösild – noorte tööhõive tugevdamine“ ja millega asendatakse nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta²⁴ soovitatakse aidata noortel taasalustada haridust ja koolitust, mitmekesistades haridustee jätkamise võimalusi, tagades vajaduse korral mitteformaalse ja informaalse õppimise valideerimise. Lisaks aitab algatus ALMA („Aim, Learn, Master, Achieve“ – „Eesmärk, õpingud, oskused, edu“) ebasoodsas olukorras 18–30-aastastel noortel, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored), leida tee koduriigi tööturule, kombineerides hariduse, kutseõppe või töötamise toetamise õppepraktikaga mõnes teises ELi liikmesriigis, et parandada nende oskusi, teadmisi ja kogemusi.
25. Nõukogu 2011. aasta soovituse rakendamisel saadud kogemused ning teadusuuringutest ja sidusrühmadega konsulteerimisel saadud uued teadmised nõuavad ulatuslikumat, kaasavamalt ja süsteemsemat lähenemist õpiedu saavutamisele, millega püütaks samal ajal saavutada põhioskuste ning haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumisega seotud ELi tasandi eesmärki ning millesse on täielikult lõimitud heaolu mõõde. Selline lähenemisviis peaks tagama hariduses ja elus edu saavutamiseks vajalike oskuste omandamise ning andma mõtestatud õpikogemuse ja tooma kaasa kaasamise, ulatuslikuma osaluse kogukonnas, stabiilsesse täiskasvanuelli astumise ja kodanikuaktiivsuse.

²³ Soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 (2020), ELi rassismivastane tegevuskava 2020–2025 (2020), romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik (2020) ja sellega seotud nõukogu soovitus (2021), LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 (2020), integratsiooni ja kaasamise tegevuskava aastateks 2021–2027 (2020), puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 (2021), ELi strateegia antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi edendamiseks 2021–2030 (2021).

²⁴ ELT C 372, 4.11.2020, lk 1.

26. Alasoorituse ning haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise vähendamise ning õpiedu edendamise eesmärgiga peavad liikmesriigid kogu ELis süstemaatiliselt tegelema. Süsteemi tasandil on laste, noorte ja nende perekondade koordineeritud toetamiseks vaja poliitikameetmete ühtsust, koordineerimist teiste asjakohaste poliitikavaldkondadega (nt noored, tervis, kultuur, sotsiaalteenused, tööhõive, eluase, õigusküsimused, ränne ja integratsioon) ning eri osaliste tõhusat koostööd kõikidel tasanditel (riiklikul, piirkondlikul, kohalikul, kooli tasandil). Samal ajal tuleks kooli tasandil ja kooskõlas riigi oludega edendada kogu kooli hõlmavaid lähenemisviise, mis hõlmavad kõiki tegevusvaldkondi (õpetamine ja õppimine, kavandamine ja juhtimine jne) ning kaasavad kõik olulised osalised (õppijad, koolijuhid, õpetajad ja muu koolipersonal, vanemad ja perekonnad ning kohalikud ja laiemad kogukonnad)²⁵.
27. Käesolevas nõukogu soovitusel järgitakse täielikult subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtet,

²⁵ Vt määratlust komisjoni talituste töödokumendis SWD(2022) 176 final.

SOOVITAB KÄESOLEVAGA LIIKMESRIIKIDEL:

1. Koostada 2025. aastaks vastavalt oma haridus- ja koolitussüsteemi ülesehitusele asjakohasel tasandil **integreeritud ja terviklik õpiedu saavutamise strateegia**²⁶ või asjakohastel juhtudel seda veelgi tugevdada, et minimeerida sotsiaal-majandusliku staatuse mõju haridus- ja koolitustulemustele, soodustada kaasatust hariduses ja koolituses ning vähendada veelgi haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumist ja põhioskuste puudulikkust, võttes arvesse lisas esitatud poliitikaraamistikus kirjeldatud erinevaid meetmeid. Erilist tähelepanu tuleks pöörata heaolule koolis kui õpiedu saavutamise peamisele aspektile. Selline strateegia peaks hõlmama **ennetus-, sekkumis- ja tasakaalustavaid** meetmeid (sh tugevdatud noortegarantii²⁷ osana pakutavaid meetmeid), olema **tõenduspõhine** ning **kombineerima üldisi meetmeid sihipäraste ja/või isikustatud abinõudega** õppijatele, kes vajavad teistega koos õppimiseks lisatähelepanu ja -tuge (nt sotsiaal-majanduslikult ebasoodsas olukorras, rände-, põgeniku- või roma taustaga, nähtava ja mittenähtava puudega, hariduslike erivajadustega või vaimse tervise probleemidega õppijad ning isoleeritud, saare- või äärepoolsetes piirkondades, näiteks ELi äärepoolseimates piirkondades elavatele õppijad, lähtudes riigi oludest). Selline strateegia peaks põhinema ka struktureeritud **koostööl** eri poliitikavaldkondi, valitsus- ning haridus- ja koolitustasandeid esindavate osaliste vahel, saama piisava **rahastuse** ning sellega koos tuleks esitada selge **rakendamis- ja hindamiskava**.

²⁶ Sellise strateegia võib lisada asjakohastesse riiklikesse strateegiadokumentidesse.

²⁷ Nõukogu 30. oktoobri 2020. aasta soovitus töösilla kohta, millega tugevdatakse noortegarantiiid ning asendatakse nõukogu 22. aprilli 2013. aasta soovitus noortegarantii loomise kohta (ELT C 372, 4.11.2020, lk 1).

2. Arendada riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil välja **andmekogumis- ja järelevalvesüsteemid**, mis võimaldavad süstemaatiliselt koguda kvantitatiivset ja kvalitatiivset teavet õppijate ja õpitulemusi mõjutavate tegurite, eriti sotsiaal-majandusliku tausta kohta, ja asjakohastel juhtudel neid veelgi tugevdada. Need süsteemid peavad olema kooskõlas isikuandmete kaitse ja liikmesriigi õigusaktidega. Süsteemid peaksid võimalikus ulatuses tagama liigitatud andmete ja mitmesuguseid aspekte (sealhulgas õppijate endi seisukohti) käsitleva teabe kättesaadavuse eri poliitikatasanditel ning nende kasutamise (anonüümitud kujul, nagu on asjakohane) analüüsimiseks, ennetamiseks ja varajaseks sekkumiseks, poliitikakujundamiseks ning eespool osutatud strateegiate suunamiseks, järelevalveks ja hindamiseks.
3. Kombineerida integreeritud ja tervikliku strateegia raames ning riigi oludele vastavalt selliseid ennetus-, sekkumis- ja tasakaalustavaid meetmeid nagu need, mida on nimetatud lisas esitatud poliitikaraamistikus, et toetada:
 - 3.1 **õppijaid**, kombineerides süsteemselt eri meetmed, mille keskmes on õppijate huvid ja vajadused, ning võttes arvesse nende arvamusi;
 - 3.2 **koolijuhte, õpetajaid, koolitajaid ja muid töötajaid, sealhulgas alushariduses ja lapsehoius**, aidates neil omandada teadmisi, oskusi ja pädevusi ning pakkudes toetust pidevaks kutsealaseks arenguks ja piisavalt aega, kohti ja toetusi, et tegeleda tulemuslikult kõikide õppijatega, sealhulgas nendega, kes on tõrjutuse, alasoorituse ja haridussüsteemist varakult lahkumise ohus; Arvesse tuleks võtta nende töö tunnustamist ja hindamist (sealhulgas rahaliselt);
 - 3.3 **koole**, et nad tötaksid välja kogu kooli hõlmava lähenemisviisi õpiedule, mille puhul kõik koolikogukonna liikmed (koolijuhid, õpetajad, koolitajad ja muud haridustöötajad, õppijad, vanemad ja perekonnad ning kohalik kogukond) ning erinevad sidusrühmad osalevad aktiivselt ja koostööaltil moel, et edendada kõigi õppijate õpiedu;

- 3.4 **süsteemi tasandi** meetmeid ja sektoritevahelist lähenemisviisi, et suurendada hariduses ja koolituses võrdseid võimalusi ja kaasatust ning edendada kõikide õppijate õpiedu saavutamist, muu hulgas tegeledes struktuuride ja mehhanismidega, millel võib olla ebasoodsamatesse rühmadesse kuuluvatele õppijatele eriti kahjulik mõju.
4. Optimeerida liikmesriikide, piirkondlike ja kohalike vajaduste alusel ELi rahaliste **vahendite** kasutamist investeringuteks taristusse, koolitusse, töövahenditesse ja ressursidesse, et suurendada kaasatust, võrdseid võimalusi ja heaolu hariduses, kaasates ELi rahalisi vahendeid (eelkõige programm „Erasmus+“, taaste- ja vastupidavusrahistu, Euroopa Sotsiaalfond+, Euroopa Regionaalarengu Fond, programm „Digitaalne Euroopa“, programm „Euroopa Horisont“, tehnilise toe instrument, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond jne) ja eksperdiarvamusi reformide elluviimiseks ja investeringute tegemiseks taristusse, töövahenditesse, pedagoogikasse ja tervisliku õpikeskkonna loomisesse, ning tagada, et rahaliste vahendite kasutamine on kooskõlas üldise strateegiaga.
5. Anda aru strateegia, võetud meetmete, asjakohase järelvalve- ja hindamiskorra ning eelarve kohta, mis on eraldatud Euroopa haridusruumi kehtiva aruandluskorra (sealhulgas hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (2021–2030) ja Euroopa poolaasta raames.
6. Kaasata aktiivselt noori nõukogu soovitusel rakendamisse, muu hulgas ELi noortedialoogi kaudu, et tagada noorte, sealhulgas ebasoodsa taustaga noorte arvamuste, seisukohtade ja vajaduste ärakuulamine ja arvessevõtmine;

KUTSUB KOMISJONI ÜLES TEGEMA JÄRGMIST:

1. Toetama nõukogu soovituset ning sellega seotud algatust, nagu Euroopa lastegarantii ja tugevdatud noortegarantii rakendamist, hõlbustades õpiedualast vastastikust õppimist ja teabevahetust liikmesriikide ja kõigi asjakohaste sidusrühmade vahel järgmise kaudu:
 - 1.1 üleeuroopalist koostööd hariduse ja koolituse alal käsitleva strateegilise raamistiku rakendamine, et liikuda Euroopa haridusruumi loomise suunas ja kaugemale (2021–2030), mille prioriteetsed valdkonnad on haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise vähendamine, põhioskuste taseme tõstmine ning õppijate, õpetajate ja koolitajate heaolu edendamine;
 - 1.2 alasooritusohus rühmade jaoks toetava õppekeskkonna loomise ja koolis heaolu toetamise strateegiatega tegeleva eksperdirühma loomine ja selle tegevuse edendamine; see eksperdirühm jätkab toetavate ja tervislike õppekeskkondade loomise, vaimse tervise, tervislike eluviiside ning füüsilise ja emotsionaalse heaolu edendamise (sh traumajärgse stressiga tegelemise) ning koolikiusamise ja -vägivalla ennetamise heade tavade väljaselgitamise alast tööd ning teeb ettepanekuid edukate tavade tõhusaks kasutuselevõtuks koolides ja annab soovitusi teadlikkuse suurendamise tegevusteks ELi ja liikmesriikide tasandil;
 - 1.3 edukate tavade tuvastamine ja jagamine (sh vastastikune õppimine ja juhendamine), suunised ja praktilised töövahendid, et toetada riikliku, piirkondliku ja kohaliku poliitika ja tavade, sealhulgas ebasoodsa taustaga õppijatele suunatud poliitika ja tavade kujundamist, rakendamist ja hindamist, kasutades ELi koostööpõhiseid vahendeid, haridus- ja koolituselaseid veebiplatvorme ning -kogukondi, sealhulgas eTwinning, uus Euroopa koolihariduse platvorm, programmis „Erasmus+“ osalenud, Cedefopi haridussüsteemist varakult lahkumise vastu võitlemise saadikud, ELi käsitlevate mitmekeelsete õppematerjalide õpinurk;

- 1.4 sellistest võimalustest teadlikkuse suurendamine, mis edendavad, toetavad ja võimaldavad kaasatust, võrdseid võimalusi ja heaolu hariduse ja koolituse valdkonnas ELi rahaliste vahenditega, nagu programm „Erasmus+“, taaste- ja vastupidavusrahastu, Euroopa Sotsiaalfond+, Euroopa Regionaalarengu Fond, programm „Digitaalne Euroopa“, programm „Euroopa Horisont“, tehnilise toe instrument, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond jne, ja nende kasutamise soosimine;
- 1.5 kogu ELi hõlmavate teadus- ja muude uuringute toetamine; teadusvõrgustikke loomise innustamine ning teadlaste ja poliitikute ning teadlaste ja praktikute vahelise dialoogi toetamine;
- 1.6 digiharidust ja -oskusi käsitleva struktureeritud dialoogi tulemuste arvesse võtmine.
2. Toetama kõikide õppijate õpiedu saavutamist käsitlevate (sh rändajate integratsiooni ja keeleõpet käsitlevate) juhendmaterjalide ja ressursside väljatöötamist ja levitamist koostöös liikmesriikidega ja nende vabatahtlikku kasutamist silmas pidades, sealhulgas arendades edasi ja edendades koolidele ettenähtud veebipõhist töövahendit kaasava hariduse edendamiseks ja haridussüsteemist varakult lahkumise tõkestamiseks, kogumikku inspireerivate tavade kohta kaasava ja kodanikuhariduse vallas ning Cedefopi kutsehariduse töövahendite komplekti haridussüsteemist varakult lahkumise vastu võitlemiseks.
3. Toetama haridustöötajate ja muude sidusrühmade kutsealase arengu võimalusi,
- 3.1 jagades programmi „Erasmus+“ töötajate vahetuste, projektide ja võrgustike häid tavasid, sealhulgas eTwinningu veebikogukonna, programmi „Erasmus+“ Teacher Academies (õpetajate akadeemiate) ja kutseoskuste tippkeskuste kaudu;

- 3.2 pakkudes uuel Euroopa koolihariduse platvormil laialt avatud e-õppe kursusi ja haridusvõimalusi (sh mikrokvalifikatsioonitunnistusi) õpetajate, koolitajate, koolijuhtide ja õpetajate koolitajate pidevaks kutsealaseks hariduseks ning edendades nende kursuste laialdast kasutamist.
4. Jälgima nõukogu soovitusel rakendamist ja andma selle kohta aru Euroopa haridusruumi (sh hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku) ja Euroopa poolaasta (sh sotsiaalvaldkonna läbivaadatud tulemustabeli) kehtiva aruandluskorra raames.
5. Jälgima pidevalt ELi tasandi eesmärkide saavutamisel tehtud edusamme ja andma nende kohta korrapäraselt aru Euroopa haridusruumi käsitlevate aruannete raames; kaaluma tihedas koostöös näitajate ja sihttasemete alalise töörühmaga seda, kuidas saaks tõhustada ELi tasandi järelevalvet, eeskätt hinnates olemasolevaid ELi tasandi näitajaid ning teha asjakohastel ja vajalikel juhtudel ettepanekuid uute näitajate kohta, eeskätt kaasamise ja võrdsete võimaluste vallas.

Käesoleva soovitusel asendatakse nõukogu 28. juuni 2011. aasta soovitus varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitika kohta.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja

Õpiedu poliitikaraamistik

Käesolevas lisas esitatakse poliitikaraamistik, mis on viitematerjaliks hariduse ja koolituse vallas tegevatele riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi poliitikakujundajatele ning millega saab anda inspiratsiooni süstemaatiliseks poliitiliseks reageerimiseks, et tagada kõikidele õppijatele parem õpiedu.

Selles poliitikaraamistikus kirjeldatakse süsteemilist lähenemisviisi eesmärgiga parandada kõikide õppijate õpiedu olenemata nende isikuomadustest ning perekondlikust, kultuurilisest ja sotsiaal-majanduslikust taustast. Selles määratakse kindlaks olulised tingimused ja meetmed, mille eesmärk on vähendada varakult haridussüsteemist lahkumist ja põhioskuste puudulikkust, tuginedes tõenditele ja headele tavadele, mis on tuvastatud ELi liikmesriikides ning tiptasemel teadusuuringutes. Raamistik põhineb õpiedu ulatuslikul ja kaasaval käsitlusel, mis ei hõlma üksnes õpitulemusi, vaid ka selliseid elemente nagu isiklik, sotsiaalne ja emotsionaalne areng ning õppijate heaolu koolis. Selle struktuuri aluseks on mõned üldised tingimused (punktid 1 ja 2) alusel ning koolide ja süsteemi tasandil edendatavad meetmed kooskõlas riikide haridussüsteemidega.

1. Püüeldes eesmärgi poole saavutada kõikide õppijate õpiedu olenemata nende isikuomadustest ning perekondlikust, kultuurilisest ja sotsiaal-majanduslikust taustast, on vaja **integreeritud ja terviklikku õpiedu saavutamise strateegiat**, mida rakendatakse asjakohasel poliitilisel tasandil (riiklik, piirkondlik, kohalik) vastavalt riigi oludele ning haridus- ja koolitussüsteemi ülesehitusele. Selline strateegia peaks hõlmama näiteks järgmist:
 - a) teiste poliitikavaldkondadega (nt noored, tervis, kultuur, sotsiaalteenused, tööhõive, eluase, õigusemõistmine, põgenike ja teiste rändajate kaasamine ning mittediskrimineerimine) kooskõlastamise tagamine ning püsiva koostöö sisseseadmine haridus- ja koolitussüsteemi eri juhtimistasandite vahel, samuti süstemaatiline dialoog kõikide asjakohaste sidusrühmadega (sh õppijad, vanemad ja perekonnad ning tõrjutumate rühmade seisukohtade esindajad) alates koostamise etapist kuni rakendamise ja hindamiseni;

- b) selliste tasakaalustatud, ühtsete ja koordineeritud poliitikameetmete olemasolu, milles on ühendatud ennetamine, sekkumine ja tasakaalustamine, pöörates suurt tähelepanu ennetus- ja sekkumismeetmetele;
- c) strateegiliste riiklike, piirkondlike ja kohalike (nagu on asjakohane) haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise ennetamise viiside lõimimine lähenemisviisidega, mille eesmärk on edendada põhioskusi, võidelda kiusamise ja küberkiusamise (sh soopõhine kiusamine ja seksuaalne ahistamine) vastu ning toetada heaolu;
- d) kaasavas keskkonnas universaalsete kogu kooli hõlmavate kõikidele õppijatele suunatud meetmete süstemaatiline kombineerimine sihipäraste meetmetega, mis on suunatud mõningatele õppijatele või õppijate rühmadele, kellel on sarnased vajadused või kes on mõõdukas ohus, ja individuaalsemate meetmetega, mis on suunatud neile, kellel on kompleksed või kroonilised vajadused ja kes on suurimas ohus;
- e) erilise tähelepanu pööramine ebasoodsa olukorra või diskrimineerimise ohus lastele ja noortele, tagades valdkonnaülese lähenemisviisi ja hõlmates asjakohased meetmed, mis on mõeldud ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele, nagu sotsiaal-majanduslikult ebasoodsas olukorras, rände- või roma taustaga lastele, põgenikele, nähtavate ja mittenähtavate puuetega (sh pikaajalised või lühiajalised füüsilised kahjustused, vaimse tervise häired, intellektipuuded või meelelised kahjustused), hariduslike erivajaduste või vaimse tervise probleemidega õppijatele, tehes koostööd sotsiaal- ja tervisevaldkonna ekspertidega;
- f) tähelepanu pööramine soolise ebavõrdsuse kindlakstegemisele hariduses ja koolituses, sealhulgas tugevdatud järelevalvega poiste ja tüdrukute tulemuste üle, ning vajaduse korral konkreetsete meetmete võtmine;
- g) mitteformaalsete ja informaalsete haridusprotsesside arvesse võtmine, pidades silmas õpiedu ja kõikide asjaomaste partnerite kaasatust;

- h) tõenduspõhise lähenemise rakendamine, mille aluseks on teabe saamine usaldusväärsetest andmekogumis- ja järelevalvesüsteemidest (vt allpool punkt 2) ja tuginemine uusimatele kvantitatiivsetele ja kvalitatiivsetele teadusuuringutele, kõikide õppijate õpiedu saavutamisele tõendatavalt kaasa aitavate tavade ja töövahendite kaalumise. See hõlmab inspiratsiooni ammutamist Euroopa tasandil pakutavatest ressurssidest, nagu koolidele ettenähtud veebipõhine töövahend, kogumik inspireerivate tavade kohta kaasava ja kodanikuhariduse vallas ja Cedefopi kutsehariduse töövahendite komplekt haridussüsteemist varakult lahkumise vastu võitlemiseks ning elukestva nõustamise süsteemide ja tavade aruanne;
- i) proportsionaalsete ressursside eraldamine, sealhulgas riiklike ja ELi rahaliste vahendite kasutamine, samuti reformide ning õppevahendite, taristu ja pedagoogikaga seotud investeeringute muu toetamine (eelkõige programm „Erasmus+“, taaste- ja vastupidavusrahastu, Euroopa Sotsiaalfond+, Euroopa Regionaalarengu Fond, programm „Digitaalne Euroopa“, programm „Euroopa Horisont“, tehnilise toe instrument, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond, Euroopa ühendamise rahastu rahastamiskava (CEF2);
- j) selgete eesmärkide ja vahe-eesmärkidega rakendamiskava ning järelevalve- ja hindamiskava koostamine ning liikmesriigi olude seisukohast sobival tasandil koordineerimismehhanismi või -struktuuri loomine, et hõlbustada koostööd, toetada rakendamist ning võimaldada järelevalvet, hindamist ja poliitika läbivaatamist.

2. Selleks et olla tulemuslik, peaks integreeritud strateegia põhinema liikmesriikide usaldusväärsetel **andmekogumis- ja järelevalvesüsteemidel** riigi oludele vastaval tasandil ning nendega ei tohiks haridusasutustele tekitada ebavajalikku täiendavat halduskoormust. Need süsteemid peaksid näiteks:
- a) võimaldama kõikidel poliitikatasanditel (riiklik, piirkondlik ja kohalik) analüüsida alasoorituse ning haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise ulatust, esinemissagedust ja võimalikke põhjuseid, muu hulgas tõrjutud õppijate ja perekondade seisukohtade kogumise teel;
 - b) olema kasutusel poliitika kujundamiseks ja juhtimiseks, rakendamise üle tehtavaks järelevalveks ning võetud meetmete tulemuslikkuse ja tõhususe hindamiseks;
 - c) võimaldama haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumise ohus õppijate ning süsteemist juba lahkunute varajast avastamist ja kindlakstegemist, et pakkuda õigeaegset ja asjakohast tuge, selliseid õppijaid sildistamata või häbimärgistamata;
 - d) olema aluseks tõhusate suuniste ja toe väljatöötamiseks koolidele.

Andmed ja teave peaksid ideaalis hõlmama hariduse ja koolituse (sealhulgas kutsehariduse) kõiki tasandeid (alusharidus ja lapsehoid, põhihariduse 1. ja 2. aste, teise taseme hariduse alumine ja ülemine aste) ja liike, olema kättesaadavad eri poliitikatasanditel ja vastama isikuandmete kaitset käsitlevatele õigusaktidele. Riikide oludest lähtudes tuleks koguda hästi liigitatud (nt soo, sotsiaalmajandusliku tausta, rändetausta, piirkondlike erinevuste jms alusel) kvantitatiivset ja kvalitatiivset teavet mitmesuguste tegurite kohta, millel on õpitulemustele negatiivne või positiivne mõju (nt alushariduses ja lapsehoiuse osalemine, kohalkäimine, õppeprotsessides osalemine, põhioskuste tase, heaolu koolis, vaimne tervis, kuuluvustunne, käitumisprobleemid, diskrimineerimiskogemus jne).

3. **Õppijate** toetamiseks on kindlaks tehtud järgmised head tavad, mille edukas rakendamine oleneb olulisel määral kõikide asjaomaste osaliste (koolijuhid, õpetajad, koolitajad ja muud asjaomased töötajad, pered ja õppijad ise) pühendumusest riiklikul, piirkondlikul, kohalikul ja kooli tasandil vastavalt riigi oludele ning haridus- ja koolitussüsteemi ülesehitusele.

Ennetusmeetmed

- a) Tagada ohutegurite, näiteks õpiraskuste, arenguprobleemide, keeleoskuse ja hariduslike erivajaduste, sealhulgas sotsiaalsete ja emotsionaalsete raskuste varajane kindlakstegemine ning alasooritus- ja väljalangemisohus õppijate varajane avastamine, vältides samal ajal sildistamist ja häbimärgistamist.
- b) Koostada õppekavad, mis on õppijakesksed ja põhinevad kaasaval ja suhtepedagoogikal ning võimaldavad kasutada mitmekesiseid ja isikustatud õpetamis- ja õppimisvorme. Kaaluda tuleks laste ja noorte aktiivset kaasamist õppematerjalide koostamisse asjakohastel juhtudel, eelkõige seoses kiusamise ennetamise, sotsiaalse ja emotsionaalse õppe, konfliktide lahendamise ja eelarvamuste kummutamise materjalidega.
- c) Lisada õppekavadesse alates alusharidusest ja lapsehoiust kuni keskhariduseni (teise taseme hariduse ülemine aste) sotsiaalne ja emotsionaalne õpe, kiusamise ennetamine, vaimne ja füüsiline tervis.
- d) Tugevdada õppekeel(t)e oskust, väärtustades ja toetades samal ajal õppijate keelelist mitmekesisust kui pedagoogilist ressursi edasiõppimiseks ja hariduse omandamiseks. See võib hõlmata näiteks eelneva keeleoskuse hindamist, kindlat tuge õppija emakeeles (esimene keel) ning õppekeeles, juurdepääsu koduses suhtluskeeles juhendamisele ning mehhanisme, mis toetavad eri haridustasemetel üleminekut vastuvõtuklassidest tavaklassidesse, kui see on asjakohane.

- e) Eelkõige toetada põgenikel ja äsja saabunud rändajatel õppekeele omandamist varase keelekümlusega tavaklassides ja tavaõppekavade abil ning asjakohasel tasandil pakutava täiendava individuaalse toega, et kiirendada sotsiaalset ja akadeemilist õpet. Oluline roll on ka jätkuval juurdepääsul keelelisele ja akadeemilisele toele ning karjäärinõustamisele kõikidel haridus- ja koolitustasanditel koos vanemate kaasamise ja kultuuridevahelise haridusega.
- f) Edendada interaktiivseid ja kogemuslikke ning kultuuri- ja keeletausta arvestavaid pedagoogilisi lähenemisviise, et arendada õppijate iseseisvat ja vastutustundlikku õppimist ning võimaldada neil oma pädevuste arendamises aktiivselt osaleda. Sellised lähenemisviisid võivad hõlmata põimõppe võimalusi (sh digiressursid ja juurdepääs raamatukogudele, laboritele, muuseumidele, muudele kultuurikeskustele nagu muusika- ja kunstikoolid, kogukonnakeskustele ja loodusele), võttes arvesse puuetega ja hariduslike erivajadustega õppijate vajadusi, õppeaja ja -keskkondade paindlikku ja mitmekesist korraldust, erialaülest õpetamist ja õppimist, koostööpõhist õpet ja vastastikust tuge ning puuetega õppijate puhul tehniliste abivahendite kasutamist.
- g) Edendada hindamistavasid, mis kajastavad ja toetavad isiklikke õpivajadusi ja -teid, eelkõige kasutada formatiivset ja pidevhindamist ning ühendada mitu digitaalset ja mittedigitaalset vormi ja vahendit (nt portfooliod, vastastikune hindamine ja enesehindamine), mis on kaasavad, kultuuritaustale vastavad ja osaluspõhised.

Sekkumismeetmed

- h) Luua koolides raamistikud, millega pakutakse kõikidele õpiraskustega või alasooritusohus õppijatele sihipärast tuge valdkonnaülese ja meeskonnapõhise lähenemisviisiga (nt vanemate kaasamise programmid kogu kooli hõlmava lähenemisviisi kaudu, mentorluskavad, sealhulgas õpilastevaheline mentorlus; tugipersonali kaasamine, lisaõppeaeg kooliaasta jooksul ja/või koolivaheaegadel, juurdepääs täiendavatele õppekeskkondadele).
- i) Pakkuda mitmetahuliste komplekssete vajaduste, sealhulgas sotsiaalsete, emotsionaalsete ja vaimse tervise vajadustega õppijatele kaasavas ja juurdepääsetavas keskkonnas individuaalset tuge (nt personaalne juhendamine, individuaalsed õppekavad, spetsialisti pakutav emotsionaalne nõustamine, psühhoteraapilised sekkumismeetmed, valdkonnaülesed rühmad, perekonna tugi).
- j) Pakkuda õppijatele, kellel on oma sotsiaal-majandusliku tausta tõttu raskusi põhivajaduste rahuldamisega (nt õppematerjalide puudus, raskused transpordiga, alatoitus, ühekülgne toitumine või magamatus), kooli tasandil või koostöös teiste osalistega lahendusi.
- k) Pakkuda ebasoodsas olukorras õppijatele sihipäraseid rahalise ja/või mitterahalise toetuse kavu, et hõlbustada nende edasiõppimist kesk- ja kõrgharidusasutustes ning keskhariduse omandamist, mis annab asjakohase kvalifikatsiooni.
- l) Näha põgenikest ja äsja saabunud rändajatest õppijatele ette rahastamiskord, et tagada vajaduse korral juurdepääs eraõppele või ettevalmistustundidele ning sujuv sisenemine haridus- ja koolitussüsteemi kõikidel tasanditel.

Kombineeritud sekkumis- ja tasakaalustavad meetmed

- m) Pakkuda õppijatele sotsiaalset, emotsionaalset ja psühholoogilist tuge, eriti neile, kellel on negatiivsed lapsepõlvkogemused, kes on kogenud traumasid ja kes on raske sotsiaalse või emotsionaalse surve all, mis pärsivad nende osalemist koolitöös. See võib hõlmata haridustöötajate nõustaja- ja mentorirolli tõhustamist, õpilaste jaoks vaimse tervise spetsialistidele ja teenustele juurdepääsu hõlbustamist koolis ja selle ümbruses ning varajast sekkumist kiusamisohvrite ja kiusajate puhul. Luua vastastikune ja kogukonna tugi, et ennetada kiusamist/küberkiusamist ning võidelda mis tahes vormis diskrimineerimise vastu.
- n) Tagada põgenikele ja äsja saabunud rändajatele juurdepääs õiglasele, vajadusi arvessevõtvale ja piisavale toele, sealhulgas sotsiaalsele, emotsionaalsele ja psühholoogilisele toele, aidates neil toime tulla traumajärgse stressi, rände või integratsioonikogemusega seotud probleemidega. See tugi peaks olema lõimitud laiemasse valdkonnaülesesse kavas, et võtta koostöös sotsiaal- ja tervishoiuteenistuste, vaimse tervise asutuste ning kõigi teiste asjaomaste teenistuste ja asutustega ning õppijaid ja nende perekondi või hooldajaid tihedalt kaasates arvesse kõiki nende erivajadusi.
- o) Hõlbustada juurdepääsu õppekava- ja koolivälistele tegevustele (sport, kunst, vabatahtlik tegevus, noorsootöö jne) ning parandada nende õpiväljundite dokumenteerimist ja valideerimist.
- p) Tugevdada haridus-, karjääri- ja muud nõustamist ning karjääriõpet, et toetada karjäärijuhtimisoskuste ja -pädevuste omandamist. See peaks hõlmama õppekavajärgset ja -välist tegevust, nagu tööloppimine, külastused töökohtadesse, töövarjuna tegutsemine, karjäärimängud või tutvustuskursused.

4. Koolijuhtidel, õpetajatel, koolitajatel ja muudel töötajatel, **sealhulgas neil, kes töötavad alushariduses ja lapsehoius**, on strateegias keskne roll. Selle paljunõudva ülesande täitmisel vajavad nad toetust ja vahendeid haridusliku ebavõrdsuse, alasoorituse ja võõrandumise mõistmiseks ning nende vähendamiseks. Koos sellega, et neil aidatakse omandada vajalikke teadmisi, oskusi ja pädevusi, on vaja ka sobivaid töötingimusi aja, ruumi ja vahendite osas. On kindlaks tehtud järgmised head tavad.

Ennetusmeetmed

- a) Lõimida kaasamine, võrdsus ja mitmekesisus, alasoorituse ja võõrandumise mõistmine ning heaolu, vaimse tervise ja kiusamisega tegelemine kõikidesse kohustuslikesse õpetajate põhikoolitusprogrammidesse.
- b) Tagada, et kvaliteetse ja teaduspõhise õpetajate põhikoolituse ja pideva kutsealase arenguga valmistatakse koolijuhte, õpetajaid, koolitajaid ja muid haridustöötajaid ette selleks, et:
- mõista ohu- ja kaitsetegureid, mis võivad mõjutada õpitulemusi ning tingida võõrandumist või haridus- ja koolitussüsteemist varakult lahkumist ning sotsiaalseid, emotsionaalseid ja käitumisraskusi;
 - mõista heaolu, puude ja vaimse tervisega seotud probleeme, sealhulgas traumajärgset stressi, ning toetada õppijate sotsiaalse ja emotsionaalse pädevuse arendamist;
 - omandada pädevus õpetada mitmekeelses ja mitmekultuurilises keskkonnas;

- tunda ära ja kummutada soostereotüüpe õpetamises ja õppimises (sh vähesed ootused poiste õpitulemustele ja soolõhe STEM valdkondade puhul) ning töötada välja sootundlikud õpetamistavad, mis aitavad poisse ja tüdrukuid paremini motiveerida ja kaasata;
 - tunda ära eri liiki õppimiskursusi ja nendega tegeleda;
 - kasutada koostööpõhiseid tavasid ja töötada valdkondadevahelistes meeskondades nii koolis kui ka välispartneritega;
 - kasutada vajadust mööda mitmesuguseid õppemeetodeid, -vahendeid ja -keskkondi ning rakendada aktiivselt põimõpet, kombineerides tegevusi siseruumides ja vabas õhus, individuaal- ja rühmaõpet, digitaalseid ja mittedigitaalseid ressursse jne;
 - kasutada õpetamises ja õppimises formatiivse hindamise meetodeid ja vahendeid;
 - edendada positiivset õpikliimat, kasutades klassi juhtimise, kiusamise ennetamise ja konfliktide lahendamise strateegiaid, ning luua usalduslikud suhted õppijate, vanemate, perekondade ja hooldajatega, eriti nendega, kes on ebasoodsama taustaga.
- c) Luua õpetajatele, koolitajatele, koolijuhtidele ja teistele haridustöötajatele stiimulid töötamiseks koolides, kus õpib palju sotsiaal-majanduslikult ebasoodsa taustaga õpilasi. Julgustada õpetajaks õppivaid üliõpilasi sellistesse koolidesse õppepraktikale minema.
- d) Tagada, et kõik karjääriõppe ning õppe- või karjäärinõustamisega tegelevad töötajad oleksid koolitatud ja kvalifitseeritud ning neil oleks juurdepääs esma- ja täiendusõppele.

- e) Toetada õpetajate, koolitajate, koolijuhtide ja teiste koolitöötajate heaolu ja parandada õpetajakutse atraktiivsust, sealhulgas tagada sobivad töötingimused, ametialane sõltumatus ning õpetajate ja koolitajate aktiivne osalemine kooli juhtimises, kvaliteetne põhikoolitus ja pidev kutsealane areng, juurdepääs toele ning vaimse tervise spetsialistidele ja teenustele, koostöö ja vastastikune toetus.

Sekkumismeetmed

- f) Hõlbustada töötajate vahetust, vastastikust õppimist ja vastastikust toetamist õpetajate, koolitajate ja teiste haridustöötajate ja -spetsialistide seas, kasutades võrgustike loomist, töövarjana tegutsemist, seminare ja mitme ala spetsialiste hõlmavaid õppimiskooslusi ning juurdepääsu eksperdikeskustele ja asjakohastele ressurssidele, mis võivad aidata õpetamist ja õppimist kõikide õppijate konkreetsetele vajadustele kohandada. Tagada eelkõige juurdepääs spetsialiseerunud teabekeskustele või nõuanderühmadele, mis võivad pakkuda vajalikke õppevahendeid ja -meetodeid põgenike ja äsja saabunud rändajatest õppijate toetamiseks ning mitmes paikkonnas ja koolis töötamiseks.
- g) Uurida võimaluse korral, kuidas alternatiivsed õpetajaameti omandamise alustamise viisid saavad soodustada haridustöötajate suuremat mitmekesisust ja võimaldada õppida õpetajaametit eri taustaga inimestel, sealhulgas neil, kes on ise olnud sotsiaal-majanduslikult ebasoodsas olukorras.
5. Kõikide õppijate õpiedu edendamisel on eriti tõhusaks osutunud **kogu kooli hõlmavad lähenemisviisid**, mille puhul kõik koolikogukonna liikmed (koolijuhid, õpetajad, koolitajad ja teised haridustöötajad, õppijad, vanemad ja perekonnad), mitmesugused sidusrühmad (nt sotsiaal- ja tervishoiuteenistused, noorsooteenistused, sotsiaalhooldustöötajad, psühholoogid, spetsialiseerunud psühholoogid/psühhoterapeudid, meditsiiniõed, kõneterapeudid ja logopeedid, karjäärinõustajad, noorsootöötajad, kohalikud omavalitsused, vabaühendused, ettevõtjad, ametiühingud, vabatahtlikud jne) ning ühiskond laiemalt osalevad aktiivselt ja üheskoos. Edukas poliitika võib hõlmata järgmist.

Ennetusmeetmed

- a) Tagada koolijuhtidele ja koolide haldusnõukogudele piisav sõltumatus otsuste tegemisel, millega kaasneb range aruandekohustus.
- b) Edendada kõikide õpiedu ja heaolu (sh kiusamise ennetamine, diskrimineerimisvastane võitlus, sootundlikkus ja terviseküsimumused) lõimimist kooli planeerimis- ja juhtimisprotsessidesse (kooli arengukavad, eesmärkide kirjeldused, iga-aastased või mitmeaastased pedagoogilised kavad jne), ning innustada koole koostama, jälgima ja hindama konkreetseid kaasamis- ja heaolukavasid.
- c) Edendada kõikide õppijate õpiedu ja heaolu koolis kui sisemiste ja väliste kvaliteedi tagamise mehhanismide osa ning tegelemist eesmärkide ja näitajatega, mis on seotud ka selliste küsimustega nagu õpikliima, kiusamine ja heaolu. Tagada, et väline hindaja või kontrollija pakub inspekteeritavatele koolidele nõuandeid ja tuge, toetab kooli enesehindamist ning edendab kaasamis- ja heaolustrateegiate ja -tavadega seotud eneseanalüüsi ja -arendamist.
- d) Pakkuda täienduskoolituse võimalusi ja nõustamist, et toetada koolijuhte organisatsiooniliste muutuste juhtimisel ja kaasavate tavade edendamisel.
- e) Toetada osaluspõhist ja demokraatlikku koolikeskkonda, kus õppijad kaasatakse koolis ja klassis otsuste tegemisse ning kasutatakse lastele ja noortele, sealhulgas tõrjutud kogukonnast pärit lastele ja noortele kohandatud osaluspõhiseid meetodeid.
- f) Edendada koolikultuuri, mis hindab mitmekesisust, soodustab õppijate heaolu, edendab nende kuuluvustunnet ja loob ohutu keskkonna dialoogi pidamiseks vastuolulistel teemadel.

Kombineeritud ennetus- ja sekkumismeetmed

- g) Toetada koostööpõhiseid ja valdkondadevahelisi tavasid koolis ja partnerlussuhteid kohalike teenistuste, noorsootöötajatega, sotsiaal- ja tervisevaldkonna spetsialistide, ettevõtjate ja kogukonnaga laiemalt.
- h) Edendada koole kui kogukondlikke elukestva õppe keskusi, kus haridus, koolitus ja ühiskondlik elu on tihedalt põimunud naabruskonnaga ja kus kogukond võtab jagatud vastutuse kooli kui õppepaiga eest.
- i) Edendada võrgustike loomist koolide vahel ja erialadevahelisi õppimiskooslusi kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil, et edendada vastastikust õppimist. Innustada koole kasutama ressursse, mis on kättesaadavad koolidele ettenähtud veebipõhises töövahendis, kogumikus inspireerivate tavade kohta kaasava ja kodanikuhariduse vallas ning Cedefopi kutsehariduse töövahendite komplektis haridussüsteemist varakult lahkumise tõkestamiseks.
- j) Edendada keeleteadlikkust koolis ja selle ümbruskonnas, innustades kõiki osalisi mõtisklema keelelise ja kultuurilise mitmekesisusega seotud normide, väärtuste ja hoiakute üle, sealhulgas tuvastama koolikogukonna kõneldavad keeled ning võtma neid arvesse, kaasates vanemad ja perekonnad, hooldajad ja laiema kogukonna keeleõppesse, rajades raamatukogud, kus on eri keeltes materjale, või soodustama pärast kooli toimuvaid keeletegevusi.
- k) Toetada koole tõhusate tavade lõimimisel igasse äsja saabunud rändajate (sh põgenikud) keeleõppeprotsessi etappi, sealhulgas esmane vastuvõtt ja hindamine (nt kirja- ning keele- ja muude põhioskuste tervikliku ja mitmemõõtmelise hindamisega), paigutamine ja vastuvõtmine (nt pakkudes ajaliselt piiratud esmaseid ettevalmistustunde, kui see on vajalik ja asjakohane, ning nähes ette sotsiaal- ja õppetoetuse, et hõlbustada sujuvat üleminekut tavaõppesse) ning järelevalve (et ennetada rändajatest õppijate geograafilist eraldamist kooli sisseastumise ja vastuvõtmise kriteeriumide alusel).

- l) Innustada tõhusat teabevahetust ja koostööd vanemate, eestkostjate ja perekondadega seoses nende lapse haridusalaste edusammude ja heaoluga, sealhulgas kohaliku kogukonna kultuurivahendajate abil. Kaasata vanemad, perekonnad ja eestkostjad õppekavajärgsetesse ja -välistesse tegevustesse (nt vabatahtlik tegevus õppetöös, lugemis- ja kodutööklubid, eraõpe kooli raamatukogudes ja pärast kooli toimuva tegevuse programmid, samuti tööklubid, töömessid, kokkupuuted töökohtadega, külastused karjäärikeskustesse jne).
- m) Edendada vanemate ja perekondade aktiivset kaasamist kooli otsuste tegemisse, sealhulgas õppekava, õppetöö planeerimise ja hindamise, heaolu- ja vaimse tervise programmide, sotsiaalse ja emotsionaalse õppe ning karjäärinõustamise kohta, edendada ja toetada tõrjutud sotsiaal-majandusliku taustaga vanemate osalust.
- n) Toetada vanemate osalust laste varajase lugemis- ja matemaatikaoskuse omandamises, näiteks koduste raamatute kavadega, perekonna tasandi kirjaoskuse algatustega jne. Suurendada koostöös kohalike teenistuste ja vabaühendustega perekonnapõhise õppe ja vanemate harimise võimalusi, eelkõige nende puhul, kellel on vähene haridus ja kes on vaesuse ohus.
- o) Pakkuda lisatuge sotsiaal-majanduslikult ebasoodsates piirkondades asuvatele koolidele, kus on palju tõrjutud kogukonnast pärit õpilasi. See võib hõlmata sellistes koolides õpilaste arvu vähendamist õpetaja kohta, kui vaja, ning sihipäraste materjalide, seadmete ja taristuga varustamist.

6. Kõikide õppijate õpiedu saavutamise soodustamiseks on oluline sekkuda süsteemi tasandi aspektidesse, mis võivad eri viisil mõjutada võrdseid võimalusi ja kaasamist hariduses ja koolituses, ning tugevdada valdkondadevahelist koostööd. Integreeritud ja tervikliku strateegia koostamisel võib kaaluda järgmisi struktuurimeetmeid.
- a) Tagada kõigile võrdne juurdepääs taskukohasele, kvaliteetsele ja piisava arvu töötajatega alusharidusele ja lapsehoiule, mis võib suurendada laste heaolu ja kognitiivset arengut ning sotsiaalset ja emotsionaalset arengut laiemalt, rajades vundamendi, mis on vajalik, et lapsed hariduses ja elus edu saavutaksid.
 - b) Tugevdada kvaliteetset, atraktiivset ja paindlikku kutseharidust, milles on ühendatud kutseoskuste ja põhipädevuste omandamine.
 - c) Edendada aktiivset segregatsioonivastast poliitikat, eelkõige kehtestades vastuvõttureeglid, mis võimaldavad mitmekesist koolikoosseisu ja õppekvaliteedile keskenduvat poliitikat, ning suurendada teadlikkust klassis valitseva mitmekesisuse kasulikkusest kõikide õppijate haridustulemuste parandamisele.
 - d) Toetada puuetega ja/või hariduslike erivajadustega õppijate kaasamist tavakoolidesse, pakkudes väljaõppe saanud õpetajate ja muude haridustöötajate/nõustajate või tervisespetsialistide poolset tõhusat tuge. Sellega peaks kaasnema füüsiliste takistuste kõrvaldamine koolikeskkonnast, sobivas vormis õppematerjalide tagamine ning mitmekesiste ja isikustatud õpetamis- ja õppimismeetodite pakkumine.

- e) Vältida klassikursuse kordama jätmist niivõrd kui võimalik ja edendada laste ja noorte õpivajaduste ja -raskuste jälgimise ja neile varakult tähelepanu juhtimise vahendeid, sihipärase ja individuaalsema toe pakkumisega vastavalt vajadusele.
 - f) Kaaluda alternatiive varasele diferentseerimisele, et edendada eri võimekusega õppijate positiivset vastasmõju heterogeensetes rühmades ja vähendada õpilaste segregatsiooni kaudu avalduvat sotsiaal-majandusliku tausta mõju õppijate tulemustele.
 - g) Suurendada õppevormide paindlikkust ja läbitavust näiteks moodulkursuste, eriala omandamisele suunatud kursuste pakkumise või kestuse ja lähtepunktide paindlikkuse edendamisega. Hõlbustada hariduse ja koolituse tasemete ja liikide vahelist ning koolist tulevasele tööle üleminekut, muu hulgas tunnustamis- ja valideerimiskorra, kvalifitseeritud spetsialistide pakutava karjäärinõustamise ning sidusrühmadega, sealhulgas ettevõtjatega tehtava aktiivse koostööga.
 - h) Pakkuda võimalusi tagasipöördumiseks tavaharidusse ja tagada kõikidele haridus- ja koolitussüsteemist enneaegselt lahkunutele tasuta juurdepääs kvaliteetsetele uue võimaluse andmise programmidele, mida võib pakkuda ka tugevdatud noortegarantii osana.
-